گزارش اولین نشست علمی ـ تخصصی گفتمان بین‌رشته‌ای مدیریت سلامت اطفال در طب ایرانی مستند به شواهد بالینی

ستاره فلاح[الف]، مرضیه قرائتی[ب*]، مرتضی مجاهدی[ج،د]، منیره‌سادات مطهری‌فرد[ه]

[الف] گروه طب ایرانی، دانشکدهٔ پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی همدان، همدان، ایران
[ب] مرکز تحقیقات طب سنتی و مفردات پزشکی، دانشکدهٔ طب سنتی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران
[ج] مرکز تحقیقات طب سنتی و تاریخ علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران
[د] مؤسسهٔ پژوهشی سلامت‌محور مزاج، تهران، ایران
[ه] مرکز تحقیقات نفرولوژی اطفال، انستیتو تحقیقات سلامت اطفال، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران

تاریخ دریافت: شهریور ۱۴۰۵
تاریخ پذیرش: شهریور ۱۴۰۵

مقدمه

این مقاله، گزارشی از نشست علمی‌ـتخصصی با عنوان «گفتمان بین‌رشته‌ای مدیریت سلامت اطفال در طب ایرانی مستند به شواهد بالینی» است که توسط فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران و با همکاری مرکز طب ایرانی و مکمل وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، انجمن علمی طب سنتی ایران و دانشکدهٔ طب سنتی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی در تاریخ ۱۹ خردادماه ۱۴۰۵ در محل فرهنگستان علوم پزشکی به‌صورت حضوری و برخط (آنلاین) برگزار شد و با سخنرانی اعضای هیئت‌علمی و متخصصان طب سنتی ایرانی، فوق‌تخصص بیماری‌های خون و انکولوژی کودکان، فوق‌تخصص گوارش کودکان، فوق‌تخصص نفرولوژی کودکان و فوق‌تخصص روان‌پزشکی کودکان همراه بود. مخاطبان این رویداد علمی شامل متخصصان و فوق‌تخصص‌های بیماری‌های کودکان، متخصصان طب ایرانی و پزشکان عمومی بودند. در این نشست علمی ۴۰ نفر به‌صورت حضوری و ۷۰ نفر به‌صورت برخط از طریق بستر اسکای روم شرکت کردند.

نشست‌های تخصصی رویداد

پس از تصویب طرح کلی برنامه در گروه حکمت طب سنتی و طب دوران تمدن اسلام و ایران فرهنگستان علوم پزشکی، با توجه به بررسی مطالعات بالینی و شواهد علمی منتشرشده با موضوع مداخلات طب ایرانی در حوزه‌های گوناگون بیماری‌های اطفال، پنج نشست تخصصی براساس بیشترین شواهد علمی موجود تعیین شد.

پس از بیان مقدمه و خوش‌آمدگویی، نشست‌های تخصصی بیماری‌های کودکان شامل سرطان کودکان، یبوست، شب‌ادراری، اختلال بیش‌فعالی و کم‌توجهی کودکان و ریفلاکس هر کدام به مدت تقریبی چهل دقیقه برگزار شد. گفتنی است برخلاف رویدادهای پیشین که نشست‌ها به‌صورت مجزا و هم‌زمان برگزار می‌شد و شرکت‌کنندگان به‌منظور انتخاب و حضور در نشست‌ها با محدودیت مواجه بودند، در این رویداد

Please cite this article as:
Fallah S, Qaraaty M, Mojahedi M, Motahari Fard MS. Report on the first specialized scientific meeting on interdisciplinary dialogue on evidence-based pediatric health management in Persian Medicine. Journal of Islamic and Iranian Traditional Medicine. 2026;17(2):1-4.

Copyright: ©Journal of Islamic and Iranian Traditional Medicine. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.

* فرد مسئول مکاتبات: gharaaty1387@sbmu.ac.ir

[Downloaded from jiitm.ir on 2026-10-19]

نشست‌ها در یک سالن و به‌صورت ترتیبی برگزار شد و همهٔ شرکت‌کنندگان توانستند از کلیهٔ نشست‌ها استفاده کنند.

برای برگزاری نشست‌های تخصصی، پنج نفر از اساتیدان متخصص طب ایرانی که مطالعات بیشتری در موضوع موردنظر داشتند، به‌عنوان دبیران علمی نشست تعیین شدند. در هر نشست تخصصی، ابتدا سخنران مدعوِ فوق‌تخصص بیماری‌های کودکان در حیطهٔ موردنظر، اصول کلی مدیریت بیماران را از دیدگاه طب رایج و مشکلات مربوط به مدیریت بیماری موردنظر در کودکان را ارائه کرد، سپس متخصص طب ایرانی با بیان اصول کلی مدیریت تشخیص و درمان بیماری از منظر طب ایرانی، به ارائهٔ مستندات علمی و تبیین مقالات حاصل از کارآزمایی‌های بالینی در بیماری موردنظر پرداختند. گفتنی است که ارائهٔ مطالب در این برنامه به شیوهٔ بحث و سخنرانی تعاملی و با استفاده از ابزار آموزشی پاورپوینت انجام شد. همچنین، محتوای هر پنج نشست تخصصی برای بهره‌مندی آتی متخصصان فیلم‌برداری و ضبط شد. در حین برگزاری هر نشست تخصصی، حاضران به‌طور آزادانه امکان ابراز نظر، انتقاد و پیشنهاد داشتند و نیز در مورد احتیاط‌های لازم دربارهٔ کاربرد طب ایرانی، عوارض مداخلات گیاهان دارویی، ضرورت ارجاع بیماران و فوریت انجام برخی از اقدامات درمانی استاندارد، مطالبی بیان شد. جدول شمارهٔ ۱ نشان‌دهندهٔ عنوان‌های سخنرانی و اسامی سخنرانان نشست‌های تخصصی برنامه است.

نگاهی اجمالی به پژوهش‌های موجود

نشست تخصصی سرطان: از جمله کارآزمایی‌های بالینی انجام‌شده در این حوزه، استفاده از سویق گندم و جلاب به‌عنوان غذاداروهای فراسودمند در کودکان دچار لوسمی حاد و تحت شیمی‌درمانی بود که کاهش عوارض گوارشی و نوتروپنی از نتایج این مطالعه بود. تأثیر شربت بابونه در کاهش نوتروپنی کودکان دچار لوسمی حاد تحت کموتراپی و تأثیر مصرف ترهٔ کوهی در کاهش زمان بهبودی نوتروفیل‌ها در کودکان مبتلا به سرطان نوتروپنی از دیگر پژوهش‌های این حوزه است. همچنین در مطالعهٔ دیگری، مصرف خیساندهٔ میوه‌های منتخب در کاهش سمیت کبدی ناشی از شیمی‌درمانی در کودکان مبتلا به لوسمی حاد اثربخش بوده و باعث تعدیل برخی عوارض شیمی‌درمانی در گروه مداخله شد.

نشست تخصصی یبوست: مطالعات متعددی در این حوزه انجام شده که از جملهٔ آنها تأثیر فلوس به شکل فرآورده‌های شربت و امولسیون، خاکشیر، رب عناب، گلقند (فرآورده‌ای سنتی از گلبرگ گل سرخ و عسل)، شربت لاکساپلاس (محصول دارویی شرکت باریج اسانس)، شربت گل بنفشه و همچنین مطالعاتی در زمینهٔ مداخلات غیرخوراکی شامل بررسی تأثیر استفادهٔ موضعی از روغن زیتون برای روغن‌مالی شکم و بررسی تأثیر بادکش‌درمانی ناحیهٔ شکم می‌باشد که نتایج فوق، تأثیرگذاری را نشان می‌دهد.

نشست تخصصی ریفلاکس: با توجه به اهمیت تغذیهٔ مادر بر اختلال ریفلاکس در کودکان شیرخوار تحت تغذیه با شیر مادر، نتایج یک کارآزمایی بالینی در این مورد نشان داد، رعایت توصیه‌های مربوط به غذاخوردن و رژیم غذایی براساس آموزه‌های طب ایرانی در مادران شیرده، در کاهش ریفلاکس شیرخوران در مقایسه با گروه کنترل مؤثرتر است. همچنین در مطالعهٔ دیگری، تأثیر شربت مورد بر ریفلاکس کودکان یک تا شش ساله، تفاوتی با تأثیر دارونما نداشت و نیز مصرف آن از هفتهٔ هشتم تا پایان مطالعه سبب بهبود وضعیت اشتهای کودکان شد.

نشست تخصصی شب‌ادراری: از جمله پژوهش‌های انجام‌شده در این حوزه، بررسی تأثیر روغن‌مالی موضعی با روغن نارگیل، روغن قسط و روغن بابونه است که نتایج مطالعات فوق نشان‌دهندهٔ اثرگذاری این فرآورده‌های گیاهی به شکل موضعی در کنترل شب‌ادراری هستند.

نشست تخصصی ADHD: تأثیر شربت بادام شیرین، شیر اسب، کپسول زعفران و پروتئین وی (ماءالجبن) در کارآزمایی‌های بالینی این حوزه انجام‌شده که مؤثر بودند. همچنین در مطالعهٔ دیگری مشاهده شد ترکیب دارودرمانی و اصلاح سبک زندگی براساس محورهای شش‌گانهٔ طب ایرانی با رویکرد اختصاصی بیماری ADHD، نسبت به دارودرمانی به‌تنهایی، کیفیت خواب این کودکان را بهتر و مشکلات خواب آنها را کمتر می‌کند.

[Downloaded from jiitm.ir on 2026-10-19]

جدول ۱. **عنوان‌ها و سخنرانان نشست‌های تخصصی رویداد**

عنوان نشست تخصصی	عنوان سخنرانی	سخنران	تخصص سخنران
سرطان	عوارض درمان سرطان در کودکان	دکتر مهدی شهریاری	فوق‌تخصص بیماری‌های خون و سرطان (هماتولوژی انکولوژی) کودکان
	مدیریت عوارض شیمی‌درمانی کودکان مبتلا به سرطان در طب ایرانی	دکتر بابک دانشفرد	متخصص طب ایرانی
	پژوهش‌های موجود در حوزهٔ طب ایرانی و مکمل در مدیریت عوارض شیمی‌درمانی کودکان مبتلا به سرطان	دکتر بابک دانشفرد	متخصص طب ایرانی
یبوست	اتیولوژی و اپروچ به یبوست کودکان در طب نوین	دکترکامبیز افتخاری	فوق‌تخصص گوارش اطفال
	تبیین، سبب‌شناسی و رویکرد کلی به یبوست کودکان در طب ایرانی	دکتر مریم‌سادات پاک‌نژاد	متخصص طب ایرانی
	پژوهش‌های موجود در حوزهٔ طب ایرانی و مکمل برای یبوست کودکان	دکتر مریم‌سادات پاک‌نژاد	متخصص طب ایرانی
شب‌ادراری	اتیولوژی و اپروچ به شب‌ادراری کودکان در طب نوین	دکتر مهرداد شکیبا	فوق‌تخصص نفرولوژی کودکان
	تبیین، سبب‌شناسی و رویکرد کلی به شب‌ادراری کودکان در طب ایرانی	دکتر منیره‌سادات مطهری‌فرد	متخصص طب ایرانی
	پژوهش‌های موجود در حوزهٔ طب ایرانی و مکمل برای شب‌ادراری کودکان	دکتر منیره‌سادات مطهری‌فرد	متخصص طب ایرانی
ADHD	اتیولوژی و اپروچ به ADHD کودکان در طب نوین	دکتر محمد عفت‌پناه	فوق‌تخصص روان‌پزشکی کودکان
	تبیین، سبب‌شناسی و رویکرد کلی به ADHD کودکان در طب ایرانی	دکتر منیره‌سادات مطهری‌فرد	متخصص طب ایرانی
	پژوهش‌های موجود در حوزهٔ طب ایرانی و مکمل برای ADHD کودکان	دکتر منیره‌سادات مطهری‌فرد	متخصص طب ایرانی
ریفلاکس	اتیولوژی و اپروچ به ریفلاکس کودکان در طب نوین	دکتر حسین علی‌مددی	فوق‌تخصص گوارش اطفال
	تبیین، سبب‌شناسی و رویکرد کلی به ریفلاکس کودکان در طب ایرانی	دکتر زهرا صالحی	متخصص کودکان دکتری تخصصی طب ایرانی
	پژوهش‌های موجود در حوزهٔ طب ایرانی و مکمل برای ریفلاکس کودکان	دکتر زهرا صالحی	متخصص کودکان دکتری تخصصی طب ایرانی

نتیجه‌گیری

شواهد علمی قابل‌توجهی در مورد اثربخشی برخی مداخلات طب ایرانی در مدیریت بیماری‌های کودکان وجود دارد که بر لزوم ادامه و افزایش این شواهد تأکید می‌شود. در راستای این هدف، توسعهٔ همکاری‌های بین‌رشته‌ای میان متخصصان کودکان و متخصصان طب ایرانی ضروری است. اصلاح سبک زندگی و توجه به اصول تغذیه و مراقبت از کودک می‌تواند نقش مهمی در پیشگیری و درمان بیماری‌ها داشته باشد. انجام پژوهش‌های مشترک میان متخصصان طب رایج و طب ایرانی موجب تقویت مستندات علمی خواهد شد. مداخلات طب ایرانی باید توسط پزشکان متخصص طب ایرانی و پزشکان دارای مدرک معتبر ارائه شود و ایمنی، اثربخشی و کارآمدی آنها ارزیابی و پایش گردد. در بیماری‌های کودکان که برای آنها درمان استاندارد، ایمن و در دسترس در طب رایج وجود ندارد، استفاده از مداخلات طب

[Downloaded from jiitm.ir on 2026-10-19]

سنتی مستند به شواهد علمی می‌تواند برای بیماران مفید باشد. همچنین انجام مداخلات درمانی طب ایرانی، باید پس از ارزیابی‌های تشخیصی لازم و استانداردهای علمی صورت گیرد.

گفتنی است این رویداد علمی -تخصصی، بستری مناسب برای تبادل دانش میان متخصصان حوزهٔ کودکان و طب ایرانی فراهم کرده و می‌تواند زمینه‌ساز تدوین راهنماهای بالینی و پژوهش‌های آینده باشد.

در این برنامه، همچنین از کتاب مصور، گرافیکی و رنگی با عنوان «کارآزمایی‌های بالینی طب ایرانی در بیماری‌های کودکان» رونمایی شد که به ارائهٔ مشخصات و خلاصهٔ بیش از ۵۰ مقالهٔ منتشرشده در مورد اثربخشی مداخلات طب ایرانی در اطفال در حوزهٔ بیماری‌های اعصاب و روان، دستگاه تنفس، گوارش، پوست و مو، سرطان، دستگاه ادراری و نوزادان پرداخته است. تعدادی از نسخه‌های کتاب به سخنرانان اهدا شد و به‌عنوان یکی از مستندات و آثار برنامه در اختیار متخصصان اطفال و گروه‌های بالینی اطفال قرار گرفت.

تضاد منافع

این مقاله هیچ تضاد منافعی ندارد.

تشکر و قدردانی

از کلیهٔ نهادهایی که در برگزاری این نشست علمی-تخصصی مشارکت داشتند شامل گروه حکمت، طب سنتی و طب دوران تمدن اسلام و ایران فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران، مرکز طب ایرانی و مکمل وزارت بهداشت، انجمن علمی طب سنتی ایران و دانشکدهٔ طب سنتی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی تشکر و قدردانی می‌کنیم.

[Downloaded from jiitm.ir on 2026-10-19]